

KONYAALTI KENTSEL ALANINDA BİR YEŞİL ALAN SİSTEM ÖNERİSİ GELİŞTİRİLMESİ*

Ebru MANAVOĞLU Veli ORTAÇEŞME^a
Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 07070 Antalya

Kabul Tarihi: 09 Ekim 2007

Özet

Bu çalışmada Antalya kentinin batısında, kent turizmi açısından önemli bir konumda bulunan Konyaaltı kentsel alanı içerisindeki açık ve yeşil alanlar ayrıntılı olarak incelenmiş ve bölgenin fiziksel konumu, açık ve yeşil alan planlama ilkeleri, bilimsel araştırmalar ve diğer ülkelerdeki açık-yeşil alan sistem uygulamaları doğrultusunda bir yeşil alan sistem önerisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Konyaaltı kentsel alanı genelinde kişi başına 6.9 m² aktif yeşil alan düştüğü saptanmıştır. Bu değer bölgenin imar planının yapıldığı 1995 yılında yürürlükte olan imar mevzuatında öngörülen 7 m² standardına çok yakındır. Ayrıca Antalya kentinin diğer alt belediyeleri ve ülkemizdeki diğer kentlere oranla oldukça yüksek bir değerdir. Bununla birlikte kentsel alanda yer alan 14 mahallenin yeşil alan varlıkları arasında önemli farklılıklar saptanmıştır. Bu da yeşil alanların kentsel alan bünyesinde düzenli dağılmadığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, bölgenin imar planında bir yeşil alan sistem yaklaşımının öngörülmemiş olduğudur. Ancak, bölgeyi çevreleyen tarım ve orman alanları, Akdeniz'e dökülen Boğaçay Deresi ve doğal vadiler gibi fiziksel unsur nedeniyle, bölge bir yeşil alan sisteminin geliştirilmesi için uygun özellikler taşımaktadır. Bu çalışmada geliştirilen yeşil alan sisteminin, gelecekteki imar planları açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Yeşil Alan, Planlama, Konyaaltı, Antalya

A Green Space System Proposal for the Konyaaltı Urban Area

Abstract

In this study, open and green spaces of Konyaaltı urban area of Antalya city of Turkey were examined. A green space system which is based on the physical characteristics of the area, open and green space planning principles, scientific researches and green structure applications in other countries was proposed. Active green space per capita was determined 6.9 m² in the area. This is a very close figure to the 7 m² standard ordered by the construction legislation which was in force in 1995 when the structural plan of the region was prepared. This value is also higher than the other urban areas of Antalya city. However, there are considerable differences between 14 quarters of the area concerning the green space presence. This shows that existing green spaces are not distributed in a homogeneous setting in the urban area. No green space system approach in the structural plan of the area was determined despite its good potential for a green structure considering the surrounding agricultural and forest areas and its physical elements such as Bogacay stream, natural valleys etc. The green space system proposal developed in this study may be helpful for future structural plans of the area.

Keywords: City, Green Space, Planning, Konyaaltı, Antalya

1. Giriş

Yeşil alanlar, kentsel mekanlarda insan yaşamı ve gereksinimleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu alanlar, değişik kentsel kullanımlar arasında sirkülasyonu ve fiziksel konfor sağlama, kente estetik değer kazandırma, rekreasyon fırsatları sunma, gürültü ve kirliliği azaltma gibi birçok fiziksel ve ekolojik işleve sahiptirler. Bu işlevleri tam olarak yerine

getirebilmeleri için kent planlamada bir sistem dahilinde planlanmalı ve belirli standartlara uygun olmalıdırlar. Açık ve yeşil alanlar kentliye sağladıkları olanakların yanı sıra, bir kentin şekillenmesinde de önemli rol oynamaktadırlar (Karagüzel ve ark., 2000).

Günümüze kadar geçen süreçte çeşitli yeşil alan sistem yaklaşımları ortaya

* Bu makale, Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi tarafından desteklenen "Konyaaltı Kentsel Alanında Bir Yeşil Alan Sistem Önerisi geliştirilmesi" isimli Yüksek Lisans tez çalışmasının bir ürünüdür.

^a İletişim: V. Ortaçeşme, e-posta: ortacesme@akdeniz.edu.tr

konulmuştur. Bunlar arasında İngiliz kent plancısı Ebenezer Howard'ın 1900'lü yılların başında ortaya koyduğu yeşil kuşak modelinin yanı sıra, ışınal sistem modeli, yeşil ağ modeli yeşil kama modeli, doğrusal sistem modeli gibi modeller yer almaktadır (Çalışkan, 1990; Çulcuoğlu, 1997; Değirmencioğlu, 1998). Ayrıca, çeşitli ülkelerde farklı yeşil alan planlama yaklaşımları bulunmaktadır. Nyhuus (1992) Norveç kentlerindeki hiyerarşik yeşil alan düzeni; Meriggi (2003) turistik İtalyan kentleri için öngörülen ek yeşil alan miktarı; Martinez (2003) İspanyol kentleri için öngörülen kent büyüklüğüyle orantılı yeşil alan miktarı; Harrison (2003) Almanya'da uygulanan yürüme mesafesini temel alan yeşil alan konumlandırması gibi planlama yaklaşımlarını açıklamaktadır. Hollanda'da da yeşil alanların planlanmasında, yürüyerek ya da çeşitli ulaşım araçlarıyla kat edilebilecek mesafe esas alınmaktadır (Karakoç, 1996).

Türkiye'de yeşil alan planlamasını yönlendiren yasal unsur, imar mevzuatıdır. Bu mevzuatta yeşil alanlara yönelik yaklaşım, kişi başına belirli büyüklükte (m^2) yeşil alanın sağlanmasıdır. 1985 yılında çıkarılan ve halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu'nda kişi başına yeşil alan miktarı $7 m^2$ olarak öngörülmüştür. 2 Eylül 1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik'le kişi başına yeşil alan miktarı $10 m^2$ 'ye çıkarılmıştır. Bu rakamsal belirleyicilerin ötesinde, yeşil alan planlamasını yönlendiren bir öngörü bulunmamaktadır

Ancak, yasal mevzuatta öngörülen bu yeşil alan miktarları uygulamada gerçekleşmemektedir. Kentlerimizde mevcut yeşil alan durumları incelendiğinde, İstanbul'da kişi başına $1.9 m^2$, Ankara'da $2.3 m^2$, Isparta'da $3 m^2$, Antalya'da $4.4 m^2$ aktif yeşil alan düştüğü görülmektedir (Gül ve Küçük 2001; Aksoy, 2004; Ortaçesme, 2005). Diğer birçok kentimizde ise, öngörülen standardın oldukça altında olan bu rakamlara bile ulaşamamaktadır.

Rakamsal düzeydeki yetersizliklerin yanı sıra, kentlerimizdeki yeşil alanlara ilişkin diğer bazı sorunlar da bulunmaktadır.

Bunların en önemlilerinden birisi yeşil alanların bir sistem dahilinde planlanmamasıdır. Mevcut imar mevzuatında kentlerimizde bir yeşil alan sistemi oluşturulmasına ilişkin öngörü bulunmaması; makro ölçekten mikro ölçeğe giden bir yeşil alan planlama stratejisinin oluşturulamamış olması; parçalı planlarla oluşturulan ve değiştirilen yeşil alan kararları, bugün kentlerimizin yeterli yeşil alandan yoksun oluşunun en önemli nedenleri arasındadır.

Antalya kenti, ülkemizin en popüler kentlerinden birisidir. Sahip olduğu tarihsel, doğal, kültürel varlıkları ile gerek yerli gerekse yabancı turistlerin en çok rağbet ettiği yöreler arasındadır. Halen Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin % 30'u Antalya'ya gelmektedir. Ancak, kent son 20 yılda turizmin gelişimine paralel olarak, hızlı bir değişim göstermiştir. Son iki (1990 ve 2000) nüfus sayımı sonuçlarına göre Antalya ülkemizin nüfusu en hızlı artan kentidir. Bu hızlı nüfus artışı ve belediyelerin yapılaşmayı yeterince denetleyememesi, Antalya'da çarpık kentleşmeyi gündeme getirmiştir. Bu çarpık kentleşmeden yeşil alanlar da etkilenmiştir. Antalya'da kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı $4.4 m^2$ 'dir (Ortaçesme, 2005). Buna ek olarak, diğer kentlerimizdeki yeşil alan sorunlarına benzer şekilde kent dokusunda düzensiz dağılım, alansal yetersizlik, donanım eksikliği gibi sorunlar da bulunmaktadır.

Konyaaltı kentsel alanı, Antalya kentinin gelişim ve değişim sürecinin çarpıcı şekilde mekana yansıdığı bir bölgedir. Bölgenin temel fiziksel unsurları olan ve bölgeyi kuzey-güney doğrultusunda ikiye bölerek Akdeniz'e dökülen Boğaçay Deresi; kıyı bölgesinde yer alan ve gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde tanınan Konyaaltı Plajı; bölgenin batısından yer alan Olimpos-Beydağları Sahil Milli Parkı; bölgenin güneybatı ucunda yer alan Antalya Limanı ve Antalya'daki tek yükseköğretim kurumu olan ve bölgenin kuzey doğusunda yer alan Akdeniz Üniversitesi Kampüsü bu kentsel alanın sınırları içinde yer almaktadır.

Bu çalışmada Konyaaltı kentsel alanındaki yeşil alanlar ayrıntılı olarak incelenmiş; imar planlama sürecinde bir

uzanan Konyaaltı Plajı ve onun batısında yer alan Antalya Limanı ve Akdeniz Üniversitesi kampüs alanıdır. Konyaaltı bölgesinin fiziki coğrafyasını sahildeki plaj (Konyaaltı plajı) şeridi, kıyı ovaları, akarsu vadileri, plato ve sekiler, dağlar ve tepeler oluşturmaktadır.

Bölgenin arazi kullanımı incelendiğinde, kuzey ve doğu bölümlerinin Kepez ve Konyaaltı kentsel alanları, batı bölümünün tarım, orman ve topoğrafik eşiklerle sınırlandırıldığı görülmektedir. İmar planı sınırları içerisindeki alanlar bölgenin doğusunda ve güneydoğusunda konumlanmış, yerleşim amaçlı planlanmıştır. Bu alanlarda altyapı çalışmaları ve yapılaşma sürmektedir. Bölgenin batısında sulama alanları, Boğaçayı ve Arapsuyu vadileri yer almaktadır. Antalya Limanı çevresinde askeri alan ve güvenlik bölgeleri ile NATO boru hattı bulunmaktadır. Alan içerisinde yer yer orman statüsünde alanlar da bulunmaktadır. Liman'ın güneybatısındaki orman alanı 1. derece doğal sit ve milli park (Olimpos-Beydağları Sahil Milli Parkı) statüsündedir.

Tipik Akdeniz ikliminin görüldüğü bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Hakim rüzgarlar kıyı kesiminin batı bölümünde kuzey yönlerden, doğu bölümünde ise güney yönlerden esmektedir. İklimin elverişliliği nedeniyle çok çeşitli bitki örtüsüne rastlanır. Akdeniz Üniversitesi Kampüsü'nde makî formasyonu tüm özellikleri ile izlenebilmektedir (Mansuroğlu ve ark., 2003).

Konyaaltı Plajı ve kıyısı, orman alanlarının yayılımı ve yarattığı biyoçeşitlilik, milli park alanının varlığı, iklim koşullarının turizme olanak sağlaması, antik yerleşmeler, arkeolojik sitler, kentsel doku ve kentsel sitlerin yarattığı kültürel birikim, bölgede turizmin gelişmesinin başlıca kaynaklarını oluşturmaktadır.

Araştırmada, Antalya kenti ve Konyaaltı bölgesi ile ilgili bugüne kadar yapılan 1/25000, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları ve bu planlara ilişkin açıklama raporları, hava fotoğrafları ve yazılı ve sözlü kaynaklardan materyal olarak yararlanılmıştır. Kentsel açık ve yeşil alan kavramları, kentsel yeşil alan hiyerarşisi ve

yeşil alan sistemiyle ilgili kitap, makale ve bilimsel araştırma sonuçları da yararlanılan diğer materyalleri oluşturmaktadır.

2.2. Yöntem

Araştırma analiz, sentez, yeşil alan sistem önerisi geliştirilmesi ve sonuçların tartışılmasından oluşan dört aşamada yürütülmüştür.

Analiz aşamasında, Antalya kenti ve Konyaaltı bölgesine ilişkin olarak yapılan imar planları etüd edilmiş ve açık ve yeşil alanlara ilişkin öngörüler ortaya konulmuştur. Ayrıca, Konyaaltı kentsel alanında planlanmış olan yeşil alanlar ile mevcut yeşil alanların tipleri, büyüklükleri, mahallelere göre dağılımı büro ve arazi çalışmaları ile tespit edilmiş, planlanan yeşil alanların ne kadarının uygulandığı ortaya konulmuştur.

Sentez aşamasında, planlama ve uygulama açısından sorunlar ortaya konulmuştur. Mevcut ve planlanan yeşil alanlar arasındaki büyüklük ve işlevsel ilişkiler saptanmış, yeşil alanların yapımına ilişkin sorunlar irdelenmiştir. Mevcut ve planlanan yeşil alanlarda işlevsellik bakımından bir yeşil alan sistem kurgusunun bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

Yeşil alan sistem önerisi geliştirilmesi aşaması, çalışmanın en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşamada, ilk iki aşamada elde edilen verilerden yararlanılarak, Konyaaltı kentsel alanı için bir yeşil alan sistem önerisi geliştirilmiştir. Bu süreçte, bir kentin yeşil alan sistemini belirleyici nitelik taşıyan bölgedeki kentleşme tipi (ışınsal, doğrusal, ızgara gibi), mevcut ve planlanan açık alan kullanımları (yeşil alanlar, koruma alanları, cadde-bulvarlar gibi), komşu alanlardaki arazi kullanımları (tarım, orman gibi), yeşil alanların "etki alanları", bölgenin turizm potansiyeli ve nüfusun yapısı ve gelişimi gibi ölçütler esas alınmıştır.

Araştırmanın son aşamasında, bu çalışma ile belirlenen kentsel yeşil alan sisteminin uygulanabilme olanakları tartışılmış ve Konyaaltı kentsel alanının çağdaş bir yeşil alan sistemine sahip olabilmesine yönelik öneriler sıralanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Antalya Kentinin Yeşil Alan Varlığı

Antalya'nın çevresini oluşturan dağlar, tarım alanları, ormanlar, kıyılar, vadiler ve akarsular, çevresel ekosistemi oluşturan doğal yapı elemanları olarak kentin makroformunun oluşmasında olduğu kadar yeşil alan sisteminin belirleyicisi ve doğal imaj elemanı olarak da önem kazanmaktadır (Dampo, 2004).

Antalya'nın kent ölçeğinde yapılan ilk imar planı 1956-1959 dönemini kapsamakta olup, İller Bankası Genel Müdürlüğü'nce hazırlanmıştır. Bu plan tarihi kent çekirdeğini oluşturan Kaleiçi ve çevresiyle birlikte, batıda Bahçelievler, kuzeyde Şarmpol, doğuda Yenikapı bölgesini kapsamaktadır (Anonim 1996). Planda tutarlı bir gelişme stratejisi ve sosyal donatı alanlarının dengeli dağılımı öngörülmekle birlikte, göç ve nüfus artışı yeterince değerlendirilememiştir. Ayrıca planda, kentin özgün dokusu ve iklim özelliklerinin göz önünde bulundurulmayışı, kentsel mekanda geri dönülemez bir imar sürecini başlatmıştır. İmar planlarının hazırlanmasında esas alınacak 7 m²/kişi yeşil alan standardı yasalarımıza 1972 yılında girdiğinden bu dönemde yapılan İmar Planı çalışmaları yeşil alanlar yönünden standartlara dayanmamış, plancılar kendi kabulleriyle planlama çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir.

1977 yılında Antalya İmar Planı çalışmaları özel bir planlama bürosu tarafından yapılmaya başlanılmıştır. 2000 yılı nüfus projeksiyonuna göre öncelikle nazım imar planı çalışmaları yapılmış ve Antalya Belediyesi Planlama Bürosu ile birlikte hazırlanan nazım imar planı 1980 yılında onanmıştır. Nazım imar planından sonra uygulama imar planları yapılmıştır. 1994 yılına kadar bu nazım plan sınırlarında revizyon ve ilave planlar yapılarak, kentleşme devam etmiştir (Anonim 1996). 1981 yılında kentin büyümesi sonucunda sınırlarının değişmesine bağlı olarak 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmaları başlatılmış ve plan 1982 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onanmıştır. Bu süreçte yeşil alanların

gelişimine ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

Antalya'nın 1995-2015 yılları arasındaki gelişimini yönlendirecek imar planının yapımı işi, 1995 yılında UTTA Planlama Grubuna verilmiştir. 1/25000 ölçekli Antalya Nazım İmar Planı 21.11.1995 tarihinde; 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı 08.11.1996 tarihinde Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından onanmıştır. Nüfus hedefleri ile plan kapasitesi arasındaki tutarsızlıklar, kentsel sosyal ve teknik altyapı-nüfus ilişkisinde yetersizlikler, kentin gelişimine koşut ulaşım planının bulunmayışı, tarım alanlarının yerleşime açılması, teknik sorunlar, haritaların yetersizlikleri gibi gerekçelerle ve meslek odalarının itirazları sonucunda 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Antalya İdare Mahkemesi tarafından 14.05.1998 tarihinde; 1/25 000 ölçekli Nazım İmar Planı Danıştay 6. Dairesi'nin 2002/1706 no'lu kararı ile 13.03.2002 tarihinde iptal edilmiştir. 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planında iptale gerekçe oluşturan bölgeler (Çakırlar, Bahtılı, Kırcami) yeniden irdelenmek üzere onama dışı bırakılmış ve plan 30.07.1998 tarihinde Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından yeniden onanmıştır.

Karagüzel ve ark., 2000 yılında yaptıkları bir çalışma ile Antalya'daki aktif yeşil alanları incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, kişi başına düşen yeşil alan miktarı Konyaaltı Belediyesi sınırları içerisinde 3 m², Muratpaşa'da 3.2 m², Kepez'de 2.9 m², Büyükşehir genelinde ise 3.1 m² olarak belirlenmiştir. 2005 yılında yapılan bir başka çalışmada ise, aynı değerler sırasıyla 6.3 m², 3.0 m², 5.7 m² ve 4.4 m² olarak gerçekleşmiştir (Ortaçeşme, 2005). Her iki çalışmanın sonuçları, son dönemde Antalya genelinde ve özellikle Konyaaltı bölgesinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarının önemli ölçüde arttığını göstermektedir.

3.2. Konyaaltı'nın Yeşil Alan Varlığı

3.2.1. İmar Planında Öngörülen Yeşil Alan

1995 yılında UTTA tarafından hazırlanan imar planına göre, Konyaaltı Belediyesi'nin toplam planlama alanı 38.000.000 m² civarındadır. Bu alanın

19.742.080 m²'sini kentsel donatı alanları oluşturmaktadır. Yeşil alanlar toplamı, donatı alanları toplamının % 16.90'ına (3.335.427 m²) karşılık gelmektedir. (Çizelge 1).

Çalışma alanı sınırlarında kalan 14 mahalle için imar planında öngörülen yeşil alan miktarları Çizelge 2'de verilmiştir. Buna göre, Konyaaltı kentsel alanı yüzölçümünün % 10.09'unun aktif, % 1.56'sinin pasif olmak üzere, toplamda % 11.65'inin yeşil alan olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Öngörülen yeşil alan miktarları mahallelere göre değişiklik göstermekle beraber, ortalamada mahalle yüzölçümlerinin toplam yeşil alanlar (aktif

ve pasif) yönünde % 14.5'inin, aktif yeşil alanlar yönünden ise % 12.5'inin yeşil alan olması öngörülmüştür.

3.2.2. Mevcut Yeşil Alan

Mevcut yeşil alanların mahalleler ölçeğinde dağılımı Çizelge 3'de verilmiştir. Çizelgeden anlaşılacağı üzere, Konyaaltı kentsel alanında % 0.82'i aktif, % 3.74'ü pasif olmak üzere toplam % 4.56 oranında yeşil alan bulunmaktadır. Özellikle halkın doğrudan yararlanmasına açık olan aktif yeşil alanların, imar planında öngörülen miktarın % 10'undan daha az gerçekleştiği görülmektedir. Mevcut yeşil alan varlığı

Çizelge 1. Konyaaltı İmar Planındaki Donatı Alanlarının Dağılımı (Konyaaltı Belediyesi, 2005)

İmar Planındaki Donatılar	Alan (m ²)	Oran %
Konut Alanları	7 528 662	38.14
Sosyal Donatı Alanları	2 007 588	10.17
Orman Alanları	115 139	0.58
Eğitim Tesisleri Alanı	3 763 916	19.06
Ticaret Alanları	1 059 605	5.37
Turizm- Günöbirlik Alanları	498 203	2.52
Tarımsal Niteliği Korunacak Alanlar	711 185	3.60
Askeri Alanlar	722 355	3.66
Yeşil Alanlar	3 335 427	16.90
Toplam	19 742 080	100.00

Çizelge 2. İmar Planında Öngörülen Aktif ve Pasif Yeşil Alanların Mahallelere Göre Dağılımı* (Konyaaltı Belediyesi, 2005)

Mahalle	Mahalle yüzölçümü (m ²)	Aktif yeşil alan miktarı (m ²)	Aktif yeşil alan oranı (%)	Pasif Yeşil alan miktarı (m ²)	Pasif Yeşil alan oranı (%)	Toplam yeşil alan miktarı (m ²)	Toplam yeşilalan oranı (%)
Akkuyu	879 719	93 883	10.67	3831	0.44	97 714	11.11
Altinkum	712 111	45 520	6.4	5121	0.72	50 641	7.12
Arapsuyu	1 281 379	442 273	34.51	17763	1.39	460 036	35.90
Gürsu	2 311 221	428 713	18.55	6847	0.30	435 560	18.85
Hurma	4 002 390	325 771	8.15	59736	1.49	385 507	9.64
Kuşkavağı	744 482	72 842	9.79	32	-	72 874	9.79
Liman	11 640 012	734 885	6.31	66365	0.57	801 250	6.88
Mollayusuf	2 148 487	302 570	14.09	338286	15.75	640 856	29.84
Öğretmenevleri	843 805	89 123	10.56	1412	0.17	90 535	10.73
Pınarbaşı	4 345 718	233 086	5.36	6469	0.15	239 555	5.51
Siteler	1 028 558	147 908	14.37	-	-	147 908	14.37
Toros	696 175	131 772	18.93	645	0.99	132 417	19.92
Uluç	755 019	91 050	12.06	3550	0.47	94 600	12.53
Uncalı	1 666 344	196 031	11.77	4274	0.26	200 305	11.53
TOPLAM	33 055 420	3 335 427	10.09	514 331	1.56	3 849 758	11.65

*Aydınlık, Çakırlar, Demircilik, Gökdere, Kuruçay, Sarısu, Suiçecek, Yeni ve Zümrüt mahalleleri imar planı sınırları dışında yer aldığı için bu çizelgede yer almamıştır.

Cizelge 3. Mevcut Aktif ve Pasif Yeşil Alanların Mahallelere Göre Dağılımı
(Konyaaltı Belediyesi, 2005).

Mahalle	Mahalle yüzölçümü (m ²)	Aktif yeşil alan miktarı (m ²)	Aktif yeşil alan oranı (%)	Pasif yeşil alan miktarı (m ²)	Pasif yeşil alan oranı (%)	Toplam yeşil alan miktarı (m ²)	Toplam yeşil alan oranı (%)
Akkuyu	879 719	-	-	-	-	-	-
Altinkum	712 111	9 780	1.37	8 960	1.25	18 740	2.62
Arapsuyu	1 281 379	7 550	0.58	2 650	0.19	10 200	0.77
Gürsu	2 311 221	25 040	1.08	2 650	0.11	27 690	1.18
Hurma	4 002 390	8 900	0.21	-	-	8 900	0.21
Kuşkavağı	744 482	3 200	0.42	-	-	3 200	0.42
Liman	11 640 012	17 780	0.15	18 500	0.16	36 280	0.31
Mollayusuf	2 148 488	4 275	0.20	-	-	4 275	0.20
Öğretmenevleri	843 805	9 510	1.12	3 925	0.46	13 435	1.58
Pınarbaşı	4 345 718	4 800	0.11	-	-	4 800	0.11
Siteler	1 028 559	24 475	2.38	6 500	0.63	30 975	3.01
Toros	696 175	29 100	4.18	-	-	29 100	4.18
Uluç	755 019	125 019	16.56	-	-	125 019	16.56
Uncalı	1 666 344	2 250	0.14	-	-	2 250	0.14
TOPLAM	33 055 420	271 679	0.82	43 185	3.74	314 864	0.95

mahallelere göre farklılık göstermekle birlikte, büyük çoğunluğunda mahalle yüzölçümlerinin sadece % 1'i civarında yeşil alan bulunmaktadır.

4. Yeşil Alan Sistem Önerisi

Kentleşme tipleri ile kentsel yeşil alan sistemleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Antalya'nın daha önceki ve 1995 yılında yapılan imar planında böyle bir amaç güdülmemesine rağmen, Konyaaltı bölgesinde ızgara (grid) ve doğrusal (linear) kentleşme tiplerine yakın bir kentleşme görülmektedir ve bu kentleşme tiplerine uygun yeşil alan sistemleri bulunmaktadır.

Izgara formlu kentler için geliştirilen yeşil ağ sisteminde hedef, yeşil alanların kent bünyesinde eşit dağılımının sağlanmasıdır. Bu sistemde yeşil alanlar yeşil koridorlarla birbirine bağlanmaktadır. Doğrusal formlu kentler için geliştirilen yeşil alan sistemi ise, kentin topoğrafik yapısı ile doğrudan ilişkili olup, bir vadi ya da dere yatağı boyunca yeşil alanların geliştirilmesini öngörür. Doğrusal hatlar kentin hakim rüzgar yönüne paralel olduklarında doğal havalandırma işlevi de görürler.

Antalya gibi sıcak kentlerde kentin planlanmasında iklimsel veriler büyük önem

taşımaktadır. Gerek ızgara, gerekse doğrusal kentleşme tiplerinde yeşil koridorlar doğal havalandırma işlevi de gördüğü için kentin mikroklimasına, dolayısıyla insan konforuna önemli katkı sağlamaktadır. Bu nedenle Konyaaltı bölgesinde önemli bir doğal unsur ve doğrusal eleman olan Boğaçayı Deresi'nin ve doğal vadilerin bu amaçla değerlendirilme potansiyeli bulunmaktadır. Gerek Boğaçay Deresi, gerekse doğal vadilerin çoğu kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Antalya'da hakim rüzgarların yönü de güney-kuzeydir.

Cadde ve bulvarlar gerek ızgara formlu ve gerekse doğrusal formlu kentlerin önemli yeşil alan sistem unsurlarıdır. Bunlar da vadi, dere gibi doğrusal unsurların sağladığı yeşil koridor işlevini görebilirler. Ancak, bu işlevi yerine getirebilmeleri için yeterli genişlikte planlanmış ve ağaçlandırılmış olmaları gerekmektedir. Nyhuus (1991), yeşil alanları birbirine bağlama işlevi gören yeşil koridorların (cadde ve bulvarlar) en az 30 m. genişlikte olması ve bunların orta refüjlerinin ya da her iki yanlarının ağaçlandırılmış olması gerektiğini ifade etmiştir. Konyaaltı kentsel alanında yeşil koridor niteliğine sahip cadde ve bulvarlar bulunmaktadır. Akdeniz Üniversitesi Kampus alanının kuzeyinden geçen Hürriyet Caddesi, Siteler mahallesinin güneyinden geçen 35. Cadde, Konyaaltı

Plajına paralel uzanan Atatürk Bulvarı ve Akdeniz Bulvarı önemli doğu-batı koridorlarını; Konyaaltı bölgesinin doğu sınırını oluşturan Dumlupınar Bulvarı'nın yanı sıra, Mustafa Kemal Bulvarı, Uncalı Caddesi, 7. Cadde, 14. Cadde ve şu anda planda öneri halde bulunan 60 m. genişliğindeki arter, bölgenin kuzey-güney koridorlarını oluşturmaktadır. Özellikle 60 m'lik ulaşım arteri, Konyaaltı bölgesinin gelecekteki yeşil alan sistemi içinde kuzey ve güneyi birbirine bağlayan önemli bir ekolojik koridor olabilecektir.

Kentsel yeşil alan planlama ilkeleri bakımında, kentsel alanda yer alan yeşil alanların yeşil koridorlarla birbirlerine bağlanmalarının yanı sıra, kentsel alana komşu yeşil alanlara (ormanlar, tarım alanları gibi) bağlanmaları da sistem işlevleri yönünden büyük önem taşır. Bu bağlantılar vasıtasıyla kentsel yeşil alanlar, onları çevreleyen doğal alanlarla organik bağ içerisinde olabileceklerdir. Konyaaltı kentsel alanını çevreleyen geniş tarım ve orman alanları bulunmaktadır. Bölgenin güneybatısında yer alan Beydağları ve batısında yer alan geniş tarım alanları bu anlamda önemli olanaklar sunmaktadır.

Konyaaltı kentsel alanı için yeşil alan sistem önerisi aşağıdaki yaklaşımlar çerçevesinde geliştirilmiş olup, söz konusu sistem Şekil 2'de verilmiştir:

1. Bölgedeki doğal (dere, vadi) ve yeterli genişliğe (30 m.) sahip yapay (cadde ve bulvarlar) doğrusal hatlar ağaçlandırılarak, bunlara ekolojik koridor niteliği kazandırılacaktır.
2. Ekolojik koridorların birbirlerini kestiği noktalarda yeşil alanlar oluşturulacaktır.
3. Aktif ve pasif tüm yeşil alanlarla, bölgeyi çevreleyen tarım ve orman alanları arasında yeşil koridorlar vasıtasıyla organik bağ kurulacaktır.

Önerilen yeşil alan sisteminde mahalle ölçeğinden konut ölçeğine inen yerleşme hiyerarşisi çerçevesinde yeşil alanların oluşturulması bu sistemi destekleyecektir. Çocuk bahçeleri, semt spor sahaları ve mahalle parklarının çeşitli yaş gruplarına hizmet edecek şekilde donatılması yeşil alan sistem kurgusu bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca, aktif yeşil alanların

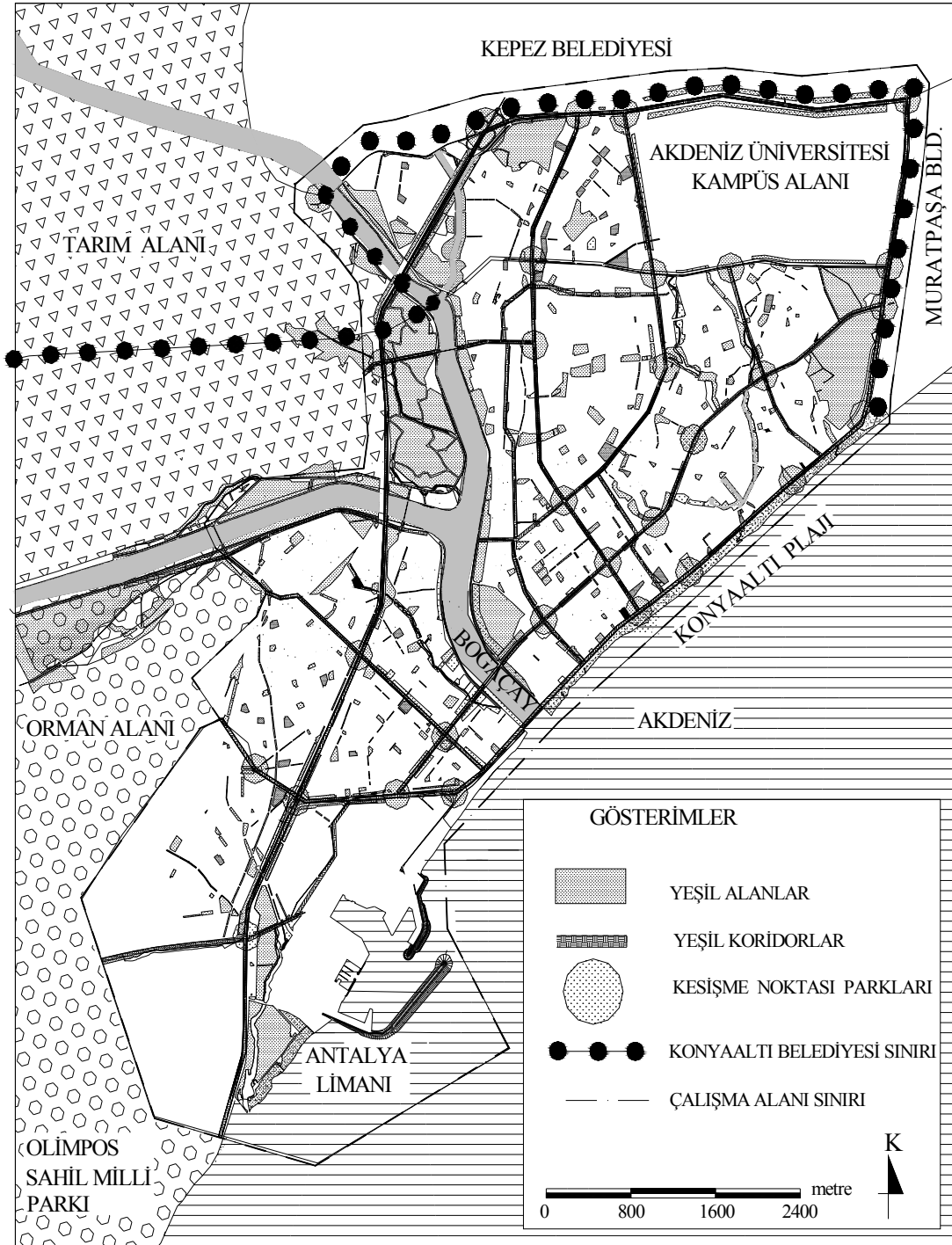
etki alanlarının bölgeyi kapsamaması gerekmektedir.

5. Tartışma ve Sonuç

Konyaaltı kentsel alanında bir yeşil alan sistem önerisi oluşturulmasını amaçlayan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, bölgede bir dizi yeşil alan sorununun varlığını ortaya koymuştur. Kişi başına düşen aktif yeşil alan yönünden yetersizlik, yeşil alanların kent dokusundaki dağılımında dengesizlik, mevcut yeşil dokuda bir sistem kurgusunun olmayışı bu sorunların en önemlileridir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, Konyaaltı bölgesinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 6.9 m^2 'dir. Bu değer, bölgenin imar planının yapıldığı 1995 yılında yürürlükte olan imar mevzuatının öngördüğü 7 m^2 standardına çok yakındır. Ancak, mevcut aktif yeşil alan miktarının 2.9 m^2 'si imar planında öngörülmemen, daha sonraki süreçte orman arazisinden tahsis yoluyla sağlanan bir mesire alanının sağladığı katkıdır. Dolayısıyla imar planı öngörülere gözetildiğinde kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarı 4 m^2 olmaktadır. Bu da Konyaaltı bölgesi için 1995 yılında hazırlanan imar planıyla hedeflenen 9.4 m^2 değerinin oldukça altında kalmaktadır.

Mevcut aktif yeşil alanların kent dokusundaki dağılımlarında bir dengesizlik göze çarpmaktadır. Konyaaltı kentsel alanı kapsamında yer alan ve imar planı yapılmış 14 mahallenin yeşil alan varlıkları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Akkuyu mahallesinde hiç yeşil alan bulunmazken, Liman mahallesinde 8 adet yeşil alan bulunmaktadır. Mahalle başına ortalama 5 adet yeşil alan düşmektedir, ancak mahallelerin çoğu ortalamanın altında yeşil alana sahiptir. Mahallelerdeki yeşil alan sayılarında görülen dengesizlik, kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarına da yansımaktadır. Uncalı mahallesinde kişi başına 125.8 m^2 , Toros mahallesinde kişi başına 17.7 m^2 düşerken, diğer mahallerde kişi başına düşen yeşil alan miktarı mevzuatın öngördüğü 7 m^2 standardının altında kalmıştır.

Şekil 2. Konyaaltı Kentsel Alanı için Yeşil Alan Sistem Önerisi.

Mevcut yeşil alanlar “etki alanları” yönünden değerlendirildiğinde, bazı bölgelerin etki alanlarının kapsamı dışında kaldığı görülmektedir. Bu durum mevcut yeşil alanların kent dokusunda homojen dağılmadıklarının bir diğer göstergesidir. Örneğin; Hurma, Mollayusuf, Uncalı, Pınarbaşı, Akkuyu ve Kuşkaşağı

mahallelerinin büyük bölümü mevcut aktif yeşil alanların etki alanlarının dışında yer almaktadır. Bir diğer ifadeyle, bu mahallelerde oturanlar, kabul edilebilir bir yürüme mesafesiyle yeşil alanlara ulaşamamaktadırlar. Bu durum Konyaaltı sakinlerine yeşil alanlardan yararlanma

bakımından fırsat eşitliği sağlanamadığını göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen önemli sonuçlardan biri de Konyaaltı kentsel alanında bir yeşil alan sistem kurgusunun bulunmayışıdır. 1995 yılında yapılan imar planında yeşil alanlara ilişkin kararlar alınırken, bir yeşil alan sisteminin oluşturulma amacı güdülmemiştir. Yürürlükteki imar mevzuatında bunu zorlayıcı bir madde de bulunmamaktadır. Bunun sonucunda, genel olarak birbiriyeye bağlantısız, alan bakımından yetersiz, dolayısıyla bir kent ortamında kendilerinden beklenen işlevleri gerçekleştirmekten uzak yeşil alan parçaları ortaya çıkmıştır. Halbuki, imar planında öngörülme bile Konyaaltı bölgesi bir yeşil alan sisteminin oluşturulması için doğal potansiyele sahiptir. Doğal fiziksel unsurlar olan ve genellikle kuzey-güney doğrultusunda uzanan Boğaçay Deresi ve diğer küçük dere ve vadilerin varlığı; bölgeyi çevreleyen geniş açık ve yeşil alanlar olan batıda Beydağlar ile turuncu bahçeleri ve tarım alanları, doğuda Akdeniz Üniversitesi kampüs alanı, güneyde ise deniz ve Konyaaltı plajı, bir yeşil alan sistemi için önemli olanaklar sunmaktadır. Bu alanların yeşil koridorlar vasıtasıyla birbirine bağlanması ile bir yeşil alan sistemi oluşturulabilecektir.

Konyaaltı kentsel alanı Antalya kenti içinde ayrıcalıklı konuma sahip bir kentsel alandır. Yalnız bölge sakinlerine değil, yerli ve yabancı turistlere de hitap etmektedir. Bu nedenle Konyaaltı kentsel alanına ilişkin uygulamalarda yerel ölçeği aşan, ulusal ve hatta uluslar arası ölçeği gözetilen yaklaşımlara gereksinim bulunmaktadır. Antalya kenti için sıkça dile getirilen "Dünya Kenti" olma durumu, Konyaaltı kentsel alanı için de söz konusudur. Ancak, dünya kenti olmanın özelliklerinden birisi de çağdaş fonksiyonları barındıran, çeşitli gereksinimlere cevap veren ve bir sistem kurgusuna sahip yeşil alanlara sahip olmaktır. Nitekim bugün birer dünya kenti olarak kabul edilen Brüksel'de kişi başına 29 m², Viyana'da 25 m², Lahey'de 20 m², Münih'te 16 m² aktif yeşil alan düşmektedir. Bu kentlerdeki yeşil alanlar, tasarım ve bakımlarıyla turistlerin en fazla ziyaret ettikleri alanlar arasında yer almaktadır.

Konyaaltı Bölgesinde oluşturulacak yeşil alan sistem yaklaşımının başarıya ulaşması için aşağıdaki koşulların sağlanması gerekmektedir:

1. Konyaaltı kentsel alanı dışında kalan dokuz belediyeye ilişkin imar planlama çalışmalarının tamamlanması, bir tarım bölgesi olan bu alanın tarımsal potansiyelinin sürdürülebilirliği çerçevesinde, doğal alanlara duyarlı bir planlama çalışmasının ivedilikle yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar yapılırken parçacıl bir yaklaşım değil, Konyaaltı kentsel alanıyla entegrasyonu ve yeşil alanların sürekliliğini amaçlayan bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir.

2. Makro ölçekten, mikro ölçeğe doğru tasarlanacak sistemde, ekolojik yönden hassas alanların korunması, Olimpos-Beydağları Milli Park alanının sürdürülebilir kullanımının sağlanması, çeşitli kültür varlıklarının korunması ilkesiyle, yeşil bağlantıların bir sistem içinde uygulamaya geçmesi sağlanmalıdır.

3. Önemli bir plaj alanına sahip Konyaaltı kentsel alanında kıyı-kent birlikteliğinin sağlanabilmesi için bu araştırmada önerilen yeşil alan sistemindeki kuzey-güney akslı yeşil koridorlar oluşturulmalıdır.

4. Bu çalışmada yeşil koridor olarak önerilen cadde ve bulvarlar çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının yetki alanına girmektedir. Bir kısmı Konyaaltı Belediyesi yetki alanına girerken, bir kısmı Büyükşehir Belediye'sinin, bir kısmı da Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün yetki alanına girmektedir. Söz konusu yeşil koridorların gerçekleştirilebilmesi için farklı kurumların çalışmalarında eşgüdüm sağlanmalıdır.

5. Boğaçayı ve kolları Konyaaltı Bölgesi için büyük önem taşımaktadır. 1994 yılında başlatılan çevre düzenleme çalışmaları devam etmektedir. Önemli bir doğal eşik olan bu derenin kentlinin ve turistlerin rekreasyonel ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, kent vizyonu açısından önem taşıyacak bir anlayışla, promenad alanı olarak düzenlenmesi ve uygulanması gerekmektedir.

6. Akdeniz Üniversitesi kampüs alanı mevcut durumuyla geniş bir yeşil alan içermektedir. Konyaaltı bölgesindeki yeşil

alanların yeşil koridorlar vasıtasıyla kampus alanına bağlanması bir strateji olarak benimsenmelidir.

7. Yeşil alanlar uygulanırken yeşil alan kademelenmesine uyulmalı, konut, komşuluk, ilköğretim birimi ve mahalle gruplarına hitap eden yeşil alanlar oluşturulmalıdır.

8. Yeşil alan uygulamalarında parklar ve semt spor sahaları standart bir kalıp veya tip projeler halinde tasarlanmamalı; farklı yaş gruplarının, engellilerin istek ve ihtiyaçları çerçevesinde yeni tasarımlar geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, Konyaaltı bölgesi yeşil alanlarının geniş kapsamlı bir planlama çerçevesinde yeniden ele alınması gerekmektedir. Gelecekteki Konyaaltı vizyonunu oluşturacak, kent ölçeğinden bölge ölçeğine, mahalle ve konut ölçeğine kadar entegre bir yeşil sistem bölgeyi estetik bakımdan daha cazip hale getireceği gibi, geleceğin yeşil alan sorunlarına şimdiden çözüm getirecek ve yeni uygulamalara ışık tutacaktır. Hızla yapılaşan Konyaaltı Bölgesinin ve Antalya kenti'nin geleceği açısından yeşil alanların bir sistem dahilinde planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, sahip olunan değerlerin gelecek kuşakların da yararlanmasına olanak sağlayacak şekilde kullanılmasını gerektirmektedir.

Konyaaltı kentsel alanında yapılan bu çalışmanın sadece Konyaaltı bölgesi için değil, Antalya anakenti için de faydalar sağlaması için bu sistemin kent ile bütünleştirilmesi gerekmektedir. Antalya anakentinin diğer iki alt belediyesi olan Muratpaşa ve Kepez belediyeleri sınırları içerisinde de Konyaaltı bölgesinde görülen yeşil alan sorunlarına benzer sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların en aza indirilebilmesi için kent bütünü için bir yeşil alan planlamasına ihtiyaç vardır. Antalya kent bütünü için oluşturulacak yeşil alan sistemi, gelecekte oluşacak kent vizyonu açısından önemli yararlar sağlayacaktır.

Kaynaklar

Aksoy, Y. 2001. İstanbul'un Yeşil Alan Durumu. www.peyzaj.org

- Anonim, 1996. Antalya Kıyı Yerleşmeleri Planlama Yapılanma Kullanma ve Sorunları. TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları, Antalya.
- Çalışkan, M.A. 1990. 3194 Sayılı İmar Yasası Açısından Kentlerimizde Açık-Yeşil Alan Sisteminin Geleceği ve Ankara-Çankaya İlçesi Örneği. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çulcuoğlu, G.K. 1997. Ankara Kenti Yeşil Kuşak Çalışmalarının Yabancı Ülke Örnekleri Açısından İrdelenmesi ve Yeşil Kuşak Sistemi İçin Öneriler Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Doktora Tezi, Ankara.
- Dampo, 2004. Antalya Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı Planlama Raporu Ö: 1/50 000, Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar İşleri Daire Başkanlığı Nazım Plan Bürosu, Antalya, 85 s.
- Değirmencioglu, A., 1998. 1923'ten Günümüze Ankara İmar Planlarının Açık ve Yeşil Alanlar Açısından İrdelenmesi. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Enst. Peyzaj Mimarlığı A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gül, A. Küçük, V. 2001. Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Sayfa 27-48, Isparta.
- Harrison, C., 2003. The English Planning System. . <http://www.map21ltd.com/COSTC11/uk-planning.htm>
- Karagüzel, O., Ortaçesme, V., Atik, M. 2000. Planlama ve UygulamaYönünden Antalya Kenti Yeşil Alanları Üzerinde Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Antalya.
- Karakoç, S. 1996. İmar Planlarında Alınan Yeşil Alan Kararları ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma, KDZ. Ereğli Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mansuroğlu, S., Ortaçesme, V., Karagüzel, O., Yıldırım, E., Baytekin, C. 2003. Antalya Kentinde Ekolojik Açıda Önemli Biyotopların Haritalanması Üzerine Bir Araştırma. Akdeniz Üniv. Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimi Proje No: 21.04.0104.12, Antalya.
- Martinez C., J., 2003. Greenstructures and Urban Planning- Green areas in Spanish urban legislation. <http://www.map21ltd.com/COSTC11/spain.htm>
- Meriggi, M., 2003. Italian System of Environmental Planning. <http://www.map21ltd.com/COSTC11/italy.htm>
- Nyhuus, S., 1992. Green Structure Planning of Norwegian Cities. Proceedings of Eco City 2 Conference (April 1992), Australia, 14 pp.
- Ortaçesme, V., 2005. Planning, Implementation and Legislation Problems of Green Spaces in the Case of Antalya City, Turkey. AESOP 2005 Congress, Book of Abstracts p.222, Vienna University of Technology, Austria.
- Utta, 1995. Antalya Anakenti Yapısal Planı- 1/25.000 Raporu, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya